

Domine asseris, quàm ut meliùs scis, tuus nuper piissimus Genitor ampliavit mirabiliter? His auditis Princeps ad instar sui Genitoris blanditer alloquens eos: *Aliter facere nequeo, quia per iusjurandum Regi asserui omni modo talia adimplere; Dum Optimates illius voluntati obtemperare mallent, taliter proruperunt in verba: Dominus noster es: quod bonum & utile tuis comparet oculis, facito. At ille: Eamus, inquit, in locum, qui Veteri nuncupatur, & plus tutissimam civitatem, quam ista est, ibi construamus.*

## C A P. XX.

Cumque cum suis Proceribus illuc, ut diximus, carperet iter, locum, quem ipse circumspexerat, famulis suis præcepit hinc inde muris ædificari. Et statim reversus Salernum, & electa manu cum valido exercitu Consiam pergit; & loci, qui erat tutissimus sine muris, muros illic inventos dirupit, ut civitas omnino diruta esse videretur. Deinde Aggerentiam vènit, eamque funditus diruit, & ad solum usque prostravit; & eam plus meliùs, quàm ipsa vetustissima fuit, in locum alium ædificavit. Nam non procul ab ipsa civitate mons ingens erat, in quo ascendens, eum vehementer lustravit; cùmque oculis ipsius placuisset, ibidem construere Civitatem dixit, quam mox inchoaverunt. Atque ipse Princeps ibidem, & per Apuliæ fines est demoratus, donec ipsa civitas ad culmen usque perducitur. Deinde Calabriæ fines perambulavit, cui dona, simulque & magna exenia sunt oblata.

## C A P. XXI.

His itaque gestis callem nimirum, quem reliquerat, repedavit; cùmque venisset Salernum, dum portam ipsius cum suis ingrederetur; ipse Princeps alta trahens suspiria tandem in vocem prorupit: *Civitatem hanc præclaram quomodo inquirimus? Per quantum concicere valeo, illa, quæ cepta est, usque ad callem ipsius scopulis plena est, nec oneratum vehiculum, nec plaustrum illuc ducere valemus; & quod exinde peragam, nescio, utrum illam perficiam, an istam, in qua nunc degimus, diruam. Cui unus ex Langobardis ad hæc ita respondit: Quod das donum mihi, Domine mi, si sic faciam, ut ista civitas semper illæsa permaneat, & quod Regi spondesti, adimpleas? Ad hæc Princeps: Pete quod vis. At ille: Nihil aliud peto, nisi ut protinus des mihi (40) varium indumentum, quo olim vester Genitor in Paschali festivitate utebatur. Item Princeps: Difficilem postulasti rem: attamen si perficis, quod promisti, ego te induam ipsum. Tunc nimirum ipse, ut erat consilio sagax, tale prorsus dedit responsum, & ait: *Ipsum murum ab Oriente, qui est situs juxta Faustini rivum, protinus diruamus; quia nempe machina, quam nos Patriam nuncupamus, ibidem valde videtur esse contraria, eo quod ipsa terra ultra Fau-**

(40) Pellis albae ac pretiosae genus. Vago dicitur Italis. Pluribus ex hisce coagmentatis vestes aut fiebant, aut subsuebantur.

(41) Contigit hoc eodem anno, quo is e Gallis Beneventum regressus est. Poeta Saxonicus apud Du-Chesnium ad annum 788. testis est, Graecos in Calabria forti cum classe contra Beneventanos processisse: quare  
„ Occurrere Daces Caroli, quibus illa tueri

A *stini rivum eminet muro. Ex hac parte paululum murum ipsum construamus, & omnimodo jam ab hostibus ex hac parte metus nihil habemus. Ipsum alium murum, qui est ex Occidentis parte, ultra ipsum priorem statim murum ædificemus, & est tutamentum contra marinos hostes: & tunc denique quod dudum Regi promisti, omnimodo videtur esse completum. Tunc omnes, qui aderant, mirati sunt valde, quod tam salubre consilium citius potuisset reperiri; & protinus idem Princeps indumentum deferri iussit. Cùmque illud detulissent ante suum obtutum quidam ejus famuli, illico ipse Princeps eum tulit, atque sicut promiserat, eum induit; nam quod ex ejus ore procedebat femel, nullatenus retrorsum rediebat, præmia non captans, sermone immobili exitans.*

## C A P. XXII.

Cumque fuissent patrata talia, ipsa, quæ inchoavit, operari deserunt; & de hac præclarissima civitate quod vir ille magnificus dixerat, omnimodo adimplere studuerunt; & Deo tuente illæsa usque nunc hætenus manet. Ipse, ut diximus, Grimoald ad instar sui Genitoris undique murare istam Civitatem cepit, atque à parte Australi antemurale fecit. Fuit vir miræ fortitudinis, consilio cautus, cor denique capax. Et quid multa referam? erat promptus ad omne bonum. Sufficiant de Grimoald pauca, quæ diximus; nam quidam illorum cognitus & per omnia probabilis Amicus, plenissimè acta, quæ in hoc Mundo gesserat, versibus illustravit, quos nos huic Historiæ scribere curavimus.

*Magnus erat Princeps Arichis, lux, nostraque salus,*

*Restituenda Deo hic sua membra dedit.*

*Nec non hic Romoald, ipsius maxima proles,*

*Sub Patre jam Princeps, hic requiescit humo.*

*Vir quoque magnificus Grimoald, formosior illis*

*Urbs, situs est Princeps inter utroque loco.*

D *Sensus, & eloquii formam describere laudis Hujus non posset plenius ulla manus.*

*Gloria magnificis de Lango maxime Bardis*

*Præclara ex horum stirpe superstes erat.*

*Regalis genere existens ab utroque parente*

*Cras cedit, gesta \* sub dota genus.*

*In terris pollens nimium pulcherrimus annus*

*Spes jam Samnitis certa salutis erat.*

*Mirandus specie, sed plus mirabilis actis,*

*A puero micuit, promptus ad omne bonum.*

*O dolor immensus, proh ultimæ damna ruinæ,*

*Quam gens Bardorum fraude sub alta tulit.*

*A Patre pro patria directus Regius obses*

*Placavit patriam sumus ad usque patris.*

*Cum (41) Danais bellum felici sorte perexit,*

*Fimibus & pellit belliger ipse suis.*

E *Extera Regna sibi terenda (42) pace subegit.*

*Dilectus cunctis terribilisque fuit.*

*Pertulit adversas Francorum (43) sæpe phalangas;*

*Salvavit patriam sed Benevente tuam.*

*Sed*

„ Cura fuit loca, præcipue Grimoaldus, in ipso

„ Dux anno factus pater pro defuncto Arago &c.

„ Cedit Achiva cobors, Danaum dant terga phalanges &c.

(42) Num terrenda? ut sit pace, quæ terrebat, quia is in pace armatus. An potius subegit, idest coegit, extera Regna sibi pacem tenere?

(43) Vide Erchempertum num. VI. supra Tom. II. Collectionis hujus.